

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
GIOVANNI PITRUZZELLA
prezentate la 26 februarie 2019¹

Cauza C-33/18

V

împotriva

**Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants,
Securex Integrity ASBL**

[cerere de decizie preliminară formulată de cour du travail de Liège (Curtea pentru Litigii de Muncă din Liège, Belgia)]

„Trimitere preliminară – Securitatea socială a lucrătorilor migranți – Regulamentul (CE) nr. 883/2004 – Dispoziții tranzitorii – Articolul 87 alineatul (8) – Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 – Articolul 14c litera (b) – Derogări de la principiul unicității legislației aplicabile – Dublă afiliere – Transmitere a unei solicitări pentru a fi supus legislației aplicabile potrivit Regulamentului nr. 883/2004”

1. Prezenta cauză privește o cerere de decizie preliminară formulată de cour du travail de Liège (Curtea pentru Litigii de Muncă din Liège, Belgia) cu privire la interpretarea articolului 87 alineatul (8) din Regulamentul (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială².
2. Este vorba despre o dispoziție tranzitorie care vizează să reglementeze situații în care, în urma intrării în vigoare a Regulamentului nr. 883/2004 la 1 mai 2010, o persoană este supusă legislației unui alt stat membru decât legislația statului membru căreia îi era supusă în temeiul fostului Regulament (CEE) nr. 1408/71³, abrogat și înlocuit prin Regulamentul nr. 883/2004.
3. Cererea de decizie preliminară formulată de instanța de trimitere urmărește, în esență, să se stabilească dacă articolul 87 alineatul (8) din Regulamentul nr. 883/2004 se aplică într-un caz precum cel pendinte în fața sa, care privește o persoană, domnul V, care, în momentul intrării în vigoare a Regulamentului nr. 883/2004, desfășura o activitate salariată într-un stat membru și o activitate independentă într-un alt stat membru și era astfel supusă unei duble afilieri. Este prima dată când Curtea este chemată să interpreteze această dispoziție tranzitorie din Regulamentul nr. 883/2004.

1 Limba originală: franceza.

2 Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială (JO 2004, L 166, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 82), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 988/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 septembrie 2009 (JO 2009, L 284, p. 43) (denumit în continuare „Regulamentul nr. 883/2004”).

3 Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii de familie ai acestora care se deplasează în cadrul Comunității, în versiunea sa modificată și actualizată prin Regulamentul (CE) nr. 118/97 din 2 decembrie 1996 (JO 1997, L 28, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 35), astfel cum a fost modificat, în ultimul rând, prin Regulamentul (CE) nr. 592/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 (JO 2008, L 177, p. 1) (denumit în continuare „Regulamentul nr. 1408/71”).

I. Cadrul juridic

4. Articolul 13 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1408/71 codifica principiul unicității legislației aplicabile și prevedea că, „[s]ub rezerva [articolului 14c], persoanele cărora li se aplică prezentul regulament se află sub incidența legislației unui singur stat membru”.

5. Totuși, ca derogare de la acest principiu, articolul 14c litera (b) din Regulamentul nr. 1408/71 coroborat cu punctul 1 din anexa VII la același regulament prevedea că lucrătorul care desfășoară o activitate independentă în Belgia și o activitate salariată într-un alt stat membru se supunea simultan la două legislații diferite, și anume cea de la locul activității sale salariate și cea de la locul activității sale independente.

6. Regulamentul nr. 883/2004 a confirmat, la articolul 11 alineatul (1), principiul unicității legislației aplicabile și a abrogat toate excepțiile de la acest principiu prevăzute de Regulamentul nr. 1408/71.

7. Potrivit articolului 13 alineatul (3) din Regulamentul nr. 883/2004, „persoana care desfășoară în mod obișnuit o activitate salariată și o activitate independentă în state membre diferite se supune legislației statului membru în care desfășoară o activitate salariată”.

8. Articolul 87 alineatul (8) din Regulamentul nr. 883/2004, intitulat „Dispoziții tranzitorii”, prevede:

„În cazul în care, în urma aplicării prezentului regulament, o persoană este supusă legislației altui stat membru decât cel determinat în conformitate cu titlul II din Regulamentul [nr. 1408/71], legislația respectivă continuă să se aplice atâ timp cât situația relevantă rămâne neschimbată și în orice caz pentru cel mult 10 ani de la data aplicării prezentului regulament, cu excepția cazului în care persoana în cauză solicită să i se aplice legislația aplicabilă în temeiul prezentului regulament. Solicitarea se transmite în termen de trei luni de la data aplicării prezentului regulament instituției competente a statului membru a cărui legislație este aplicabilă în temeiul prezentului regulament, în cazul în care persoana respectivă este supusă legislației statului membru respectiv de la data aplicării prezentului regulament. În cazul în care cererea este transmisă după termenul menționat, schimbarea legii aplicabile are loc din prima zi a lunii următoare.”

II. Litigiul principal și întrebările preliminare

9. Domnul V a lucrat în Belgia ca avocat până la 30 septembrie 2007. În acest temei, el era înregistrat la Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (Institutul Național al Asigurărilor Sociale pentru Lucrătorii Independenți (denumit în continuare „INASTI”) și era afiliat la casa de asigurări sociale Securex Integrity ASBL (denumită în continuare „Securex”).

10. La momentul lichidării cabinetului de avocați în cadrul căruia lucra, la 30 septembrie 2007, domnul V a fost numit drept unul dintre lichidatorii acestui cabinet și în paralel s-a dezafiliat de la Securex. În ziua următoare, la 1 octombrie 2007, a început să lucreze în cadrul unei societăți cu sediul în Luxemburg și, începând de la această dată, este, prin urmare, supus legislației luxemburgheze în materie de securitate socială ca salariat de la acea dată.

11. În anul 2010, INASTI i-a solicitat domnului V precizări cu privire la mandatul său de lichidator. Domnul V a răspuns că veniturile din activitatea de lichidator nu atrăgeau în ceea ce îl privea calitatea de lucrător care desfășoară activități independente și nici pe cea de persoană supusă statutului social al acestor lucrători.

12. În anul 2013, INASTI a notificat Securex o decizie de regularizare privind veniturile domnului V în calitate de lichidator pe anii 2008, 2009 și 2010. În acest temei, Securex i-a comunicat domnului V că trebuia reconsiderat ca fiind supus cu titlu complementar sistemului de securitate socială începând cu 1 octombrie 2007 și că, în consecință, trebuia să plătească peste 35 000 de euro cu titlu de contribuții și majorări pentru perioada 2007-2013.

13. Domnul V a contestat această scrisoare la tribunal du travail d'Arlon (Belgia) (Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Arlon). În paralel, acesta a solicitat Securex să nu mai fie supus cu titlu complementar sistemului de securitate socială începând din 2014 și a furnizat dovada că mandatul său de lichidator a fost exercitat cu titlu gratuit începând cu 1 ianuarie 2010.

14. Întrucât tribunal du travail d'Arlon (Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Arlon) a respins acțiunea sa, domnul V a formulat apel la instanța de trimitere împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță, în care a arătat printre altele că, având în vedere Regulamentul nr. 883/2004, INASTI și Securex nu puteau solicita contribuțiile în litigiu.

15. Instanța de trimitere ridică problema dacă, într-o situație precum cea a domnului V – în care, în plus, decizia privind supunerea sa cu titlu complementar la sistemul belgian de securitate socială a fost adoptată retroactiv în decembrie 2013 – acesta, pentru a putea beneficia de aplicarea Regulamentului nr. 883/2004, era obligat să transmită o solicitare expresă într-un termen de trei luni, potrivit articolului 87 alineatul (8) din Regulamentul nr. 883/2004.

16. În aceste condiții, instanța de trimitere a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 87 alineatul (8) din [Regulamentul nr. 883/2004] trebuie interpretat în sensul că persoana care, înainte de 1 mai 2010, a început să desfășoare o activitate salariată în Luxemburg și o activitate independentă în Belgia trebuie să transmită, pentru a fi supusă legislației aplicabile în temeiul [Regulamentului nr. 883/2004], o solicitare expresă în acest sens, chiar dacă nu era supusă niciunui sistem de securitate socială în Belgia înainte de 1 mai 2010 și a fost supusă legislației belgiene privind statutul social al lucrătorilor care desfășoară activități independente numai în mod retroactiv, după expirarea termenului de trei luni care a început să curgă de la 1 mai 2010?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, solicitarea menționată de articolul 87 alineatul (8) din [Regulamentul nr. 883/2004], transmisă în împrejurările descrise mai sus, determină aplicarea legislației statului competent în temeiul [Regulamentului nr. 883/2004] cu efect retroactiv de la 1 mai 2010?”

III. Analiză juridică

17. Cu titlu introductiv, trebuie arătat că, în urma unei cereri de lămuriri adresată de Curte instanței de trimitere în temeiul articolului 101 din Regulamentul de procedură, instanța menționată a precizat că, în momentul intrării în vigoare a Regulamentului nr. 883/2004, domnul V putea fi considerat ca fiind supus legislației belgiene în calitate de lucrător independent, în temeiul activității sale de lichidator pentru cabinetul de avocați în lichidare.

18. Prin urmare, întrebările preliminare adresate de instanța de trimitere trebuie analizate ținând seama de această premisă⁴.

⁴ În schimb, faptul că decizia privind supunerea cu titlu complementar la sistemul belgian de securitate socială a fost adoptată retroactiv nu este, în opinia noastră, pertinent în cadrul analizei dispozițiilor Regulamentului nr. 883/2004. Astfel, acest regulament nu are ca obiect stabilirea condițiilor de fond ale existenței dreptului la prestații de securitate socială și, în principiu, legislația fiecărui stat membru este cea care trebuie să stabilească aceste condiții [a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 septembrie 2013, Brey (C-140/12, EU:C:2013:565, punctul 41 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 14 iunie 2016, Comisia/Regatul Unit (C-308/14, EU:C:2016:436, punctul 65)].

19. Acestea fiind precizate, întrebările preliminare ridică în esență problema aplicabilității articolului 87 alineatul (8) din Regulamentul nr. 883/2004 într-un caz precum cel al domnului V.

20. Prima întrebare urmărește să se stabilească dacă această dispoziție trebuie interpretată în sensul că o persoană care, în momentul intrării în vigoare a Regulamentului nr. 883/2004, și anume la 1 mai 2010, desfășura, pe de o parte, o activitate salariată într-un stat membru (în speță, Luxemburg) și era, prin urmare, supusă legislației acestui stat membru și, pe de altă parte, o activitate independentă în Belgia și era, așadar, supusă legislației belgiene în calitate de lucrător independent trebuia să transmită, pentru a fi supusă legislației aplicabile potrivit Regulamentului nr. 883/2004, o solicitare expresă în acest sens în temeiul articolului 87 alineatul (8) din acest regulament.

21. În cazul unui răspuns afirmativ, cea de a doua întrebare ridică problema dacă o astfel de solicitare transmisă în împrejurări speciale, precum cele din speță, determină aplicarea legislației aplicabile potrivit Regulamentului nr. 883/2004 cu efect retroactiv de la 1 mai 2010.

22. Trebuie respinsă, mai întâi, excepția de inadmisibilitate invocată de Regatul Belgiei. Acesta susține că cele două întrebări preliminare nu reflectă realitatea și obiectul litigiului și ridică, prin urmare, o problemă de natură exclusiv ipotetică.

23. Or, în această privință, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței, dacă întrebările adresate de instanțele naționale au ca obiect interpretarea unei prevederi de drept al Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe, cu excepția cazului în care este evident că cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare urmărește, în realitate, să o pună în situația de a se pronunța prin intermediul unui litigiu fictiv sau de a formula opinii consultative cu privire la întrebări generale sau ipotetice, că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului ori că Curtea nu dispune de elementele de fapt sau de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor care i-au fost adresate⁵.

24. În ceea ce privește, în primul rând, argumentul guvernului belgian potrivit căruia cele două întrebări preliminare s-ar întemeia pe premisa factuală eronată conform căreia domnul V nu era supus niciunui sistem de securitate socială în Belgia anterior datei de 1 mai 2010, acesta și-a pierdut relevanța în urma răspunsului instanței de trimitere la cererea de lămuriri menționată la punctul 17 din prezentele concluzii.

25. În al doilea rând și în orice caz, rezultă în mod evident din dosarul prezentat Curții că aspectul dacă, pentru a putea fi supus exclusiv legislației determinate în temeiul Regulamentului nr. 883/2004, și anume legislația luxemburgheză, după 1 mai 2010, domnul V era sau nu era obligat să transmită o solicitare în temeiul articolului 87 alineatul (8) din acest regulament, precum și cunoașterea, în cazul unui răspuns afirmativ, a consecințelor transmiterii unei astfel de solicitări la mai mulți ani de la această dată au o incidență certă asupra soluționării litigiului pendinte în fața instanței de trimitere. Astfel, răspunsul la aceste întrebări are un impact direct asupra numărului de ani pentru care autoritățile belgiene ar fi îndreptățite să îi solicite domnului V plata unor contribuții eventual datorate.

26. În consecință, întrebările adresate de instanța de trimitere nu sunt nicidecum ipotetice și sunt, așadar, admisibile.

27. Cu privire la fond, reiese din dosar că, în momentul intrării în vigoare a Regulamentului nr. 883/2004, domnul V, în temeiul derogării de la principiul unicității legislației aplicabile, prevăzută la articolul 14c litera (b) din Regulamentul nr. 1408/71 coroborat cu punctul 1 din anexa VII la același regulament, era supus la două legislații: în calitate de salariat, legislației luxemburgheze și în calitate de persoană care desfășoară o activitate independentă, legii belgiene.

⁵ A se vedea Hotărârea din 7 decembrie 2010, VEBIC (C-439/08, EU:C:2010:739, punctul 42 și jurisprudența citată).

28. Prima întrebare preliminară urmărește să se stabilească, în lumina dispoziției prevăzute la articolul 87 alineatul (8) din Regulamentul nr. 883/2004, ce consecințe a avut asupra acestei situații intrarea în vigoare a regulamentului menționat.

29. În aceste condiții, apreciem că această dispoziție trebuie interpretată pentru a verifica aplicabilitatea sa în privința unei situații precum cea a domnului V. Astfel, în cazul în care această dispoziție tranzitorie ar fi aplicabilă, atunci domnul V, pentru a fi supus exclusiv legii determinate în temeiul Regulamentului nr. 883/2004, ar fi trebuit să transmită solicitarea prevăzută de acesta. În schimb, în cazul în care această dispoziție nu ar fi aplicabilă, atunci, având în vedere abrogarea derogării prevăzute pentru Belgia în Regulamentul nr. 1408/71 și în temeiul principiului unicității legislației aplicabile, devenit absolut sub imperiul Regulamentului nr. 883/2004, domnul V ar fi fost supus exclusiv legislației determinate pe baza acestui din urmă regulament, și anume legislația luxemburgheză.

30. În temeiul unei jurisprudențe constante a Curții, în vederea interpretării unei dispoziții a dreptului Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de formularea acesteia, ci și de contextul său și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție⁶.

31. În ceea ce privește, mai întâi, modul de redactare a articolului 87 alineatul (8) din Regulamentul nr. 883/2004, rezultă că această dispoziție tranzitorie se aplică atunci când, în temeiul intrării în vigoare a Regulamentului nr. 883/2004, o persoană era supusă legislației unui alt stat membru decât legislația statului membru căreia îi era supusă potrivit Regulamentului nr. 1408/71.

32. Modul de redactare a acestei dispoziții arată, astfel, că aceasta se aplică cazurilor în care o persoană trece de la o situație în care este supusă legislației unui stat membru la o situație în care este supusă legislației altui stat membru.

33. Astfel cum a arătat în mod întemeiat Comisia Europeană, această dispoziție nu acoperă, în schimb, în mod explicit situații precum cele întemeiate pe articolul 14c litera (b) din Regulamentul nr. 1408/71, în care legislația în materie de securitate socială a două state membre era aplicabilă simultan, iar după intrarea în vigoare a Regulamentului nr. 883/2004, una singură dintre aceste două legislații rămâne aplicabilă.

34. Inaplicabilitatea articolului 87 alineatul (8) din Regulamentul nr. 883/2004 unei situații precum cea în discuție în fața instanței de trimitere este, în opinia noastră, confirmată, de altfel, de contextul în care se înscrie această dispoziție și de obiectivele urmărite de reglementarea în discuție.

35. În ceea ce privește, apoi, contextul, trebuie să se constate că Regulamentul nr. 883/2004 a eliminat toate excepțiile de la principiul unicității legislației aplicabile care existau în Regulamentul nr. 1408/71. Or, o interpretare a dispoziției prevăzute la articolul 87 alineatul (8) din Regulamentul nr. 883/2004 care, depășind modul de redactare a acesteia, ar extinde regimul derogatoriu prevăzând o dublă afiliere ar fi, în opinia noastră, incompatibilă cu sistemul instituit prin Regulamentul nr. 883/2004, întemeiat pe principiul, devenit absolut, al unicității legislației naționale aplicabile.

36. Tot astfel, în ceea ce privește finalitatea articolului 87 alineatul (8) din Regulamentul nr. 883/2004, aceasta a fost identificată ca fiind aceea de a evita numeroase modificări ale legislației aplicabile în momentul trecerii la noul regulament și de a permite o tranziție ușoară a persoanei vizate în ceea ce privește legislația aplicabilă în cazul în care ar exista o diferență între legislația aplicabilă potrivit Regulamentului nr. 1408/71 și legislația aplicabilă potrivit dispozițiilor Regulamentului nr. 883/2004⁷.

⁶ A se vedea în special Hotărârea din 21 martie 2018, Klein Schiphorst (C-551/16, EU:C:2018:200, punctul 34).

⁷ A se vedea Ghidul practic privind legislația aplicabilă în Uniunea Europeană (UE), în Spațiul Economic European (SEE) și în Elveția, elaborat și aprobat de Comisia administrativă pentru coordonarea sistemelor de asigurări sociale (a se vedea ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=11366&langId=fr, pagina 52).

37. În aceste condiții, astfel cum a evidențiat Comisia, eliminarea în Regulamentul nr. 883/2004 a posibilității unei duble afilieri, care exista în Regulamentul nr. 1408/71, este contrară ideii că articolul 87 alineatul (8) din Regulamentul nr. 883/2004 ar fi putut avea ca obiectiv perpetuarea unei asemenea posibilități, eliminată de altfel în acest regulament.

38. Din tot ceea ce precedă rezultă că, în opinia noastră, articolul 87 alineatul (8) din Regulamentul nr. 883/2004 nu este aplicabil unei situații precum cea a domnului V, care, în momentul intrării în vigoare a acestui regulament, era supus simultan, în temeiul articolului 14c litera (b) din Regulamentul nr. 1408/71, legislației a două state membre diferite.

39. Această concluzie face, în opinia noastră, să devină superfluu răspunsul la argumentele invocate de guvernul belgian cu privire la interpretarea condiției, prevăzută la articolul 87 alineatul (8) din Regulamentul nr. 883/2004, potrivit căreia, pentru ca legislația determinată conform Regulamentului nr. 1408/71 să continue să se aplice, „situația relevantă” trebuie să rămână neschimbată. Astfel, interpretarea acestei condiții devine pertinentă numai dacă dispoziția prevăzută la articolul 87 alineatul (8) este aplicabilă, ceea ce, în opinia noastră, în lumina considerațiilor care precedă, nu este cazul în speță.

40. În consecință, pentru a fi supus, începând cu 1 mai 2010, exclusiv legii determinate de Regulamentul nr. 883/2004, și anume, în temeiul articolului 13 alineatul (3) din acest regulament, legea luxemburgheză, domnul V nu era obligat să transmită solicitarea prevăzută la articolul 87 alineatul (8) din Regulamentul nr. 883/2004.

41. În considerarea soluției pe care o propunem Curții, nu este necesar să se răspundă la cea de a doua întrebare preliminară adresată de instanța de trimitere.

IV. Concluzie

42. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările adresate de cour du travail de Liège (Curtea pentru Litigii de Muncă din Liège, Belgia) după cum urmează:

„Dispoziția prevăzută la articolul 87 alineatul (8) din Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială trebuie interpretată în sensul că nu se aplică unei persoane care, în momentul intrării în vigoare a acestui regulament, și anume la 1 mai 2010, era supusă unei duble afilieri în temeiul articolului 14c litera (b) din Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii de familie ai acestora care se deplasează în cadrul Comunității. Pentru a fi supusă legislației aplicabile potrivit Regulamentului nr. 883/2004, o asemenea persoană nu era, astfel, obligată să transmită o solicitare expresă în acest sens în temeiul dispoziției menționate.”